

INFLUENTE SOCIALE ALE COMPORTAMENTULUI

Cuprins

- 1) Behaviorismul
- 2) Comportamentul colectiv si influentarea acestuia
- 3) Anomalii ale comportamentului si varsta
- 4) Comportamentul in familie
- 5) Comportament si gandire
- 6) Genetica comportamentala

Pana in vremea noastra si cu siguranta o buna bucat de timp inca , educarea oamenilor a fost si va fi naturala . In sensul foarte exact ca fiind date sau create anumite conditii , acestea vor duce cu necesitatea la aparitia unui anumit tip de om . O serie de explicatii curente azi , ca de pilda : „ personalitatea de baza „conditionarea sociala “ , „personalitatea de statut” etc. nu fac decat sa indice dependenta fundamentala a formatiei umane de existenta sa sociala . Iata insa ca ultimele decenii de cercetari asupra creierului ridica serioase semne de intrebare asupra interpretarii absolute a acestei teze . Formarea naturala incepe sa fie gandita alaturi de formatia artificiala a personalitatii umane , posibila si ea in principiu , chiar daca motive de ordin stiintific si moral ii va impiedica intrarea in actiune prea curand . Antecedentele ideii de formatie artificiala nu sunt dificil de stabilit . Inca Ramon Y Cajal afirma alta data un fapt de bun simt : „cunoasterea bazelor fizico-chimice ale memoriei , simtirii si gandirii ar face din om un adevarat maestru al creatiei , iar cea mai grozava realizare a omului ar consta in cucerirea propriului sau creier “ [Nicolae Radu , Dirijarea comportamentului uman , pag.11 ,Editura Albatros,1981] . Se sugereaza astfel posibilitatea de a interveni pentru a influenta comportamentul uman nu la nivelul conditiilor naturale , nivel constituit istoriceste si care presupune un timp indelungat pentru a reconstitui sau schimba , ci mult mai simplu – direct asupra creierului .

1) Behaviorismul

William James a definit psihologia ca "știință a vieții mentale". Dar la începutul anilor 1900, un număr din ce în ce mai mare de psihologi au criticat abordarea studiului proceselor mentale conștiente și inconștiente de pînă atunci. Aceste critici făceau referire la fidelitatea și utilitatea metodei introspecției, în care subiectul era rugat să descrie propriile sale procese mentale pe parcursul mai multor sarcini. O alta țintă o reprezenta teoria lui Freud despre motivele inconștiente. În încercarea unui demers metodologic mult mai științific și mai riguros s-a trecut gradat de la cercetarea proceselor mentale invizibile la studiul comportamentelor ce puteau fi observate direct. Această abordare, cunoscută sub denumirea de **behaviorism** a revoluționat știința psihologiei și a rămas curentul dominant pentru următorii 50 de ani.

Printre primii fondatori ai behaviorismului s-a aflat și psihologul american Edward Lee Thorndike. În 1898 Thorndike a realizat o serie de experimente ce vizau modul de învățare al animalelor . Într-unul din studii acesta a pus o pisică într-o cușcă, iar în afara cuștii o bucată de hrană. Apoi a măsurat timpul în care animalul învață și reușește să deschidă ușa cutiei pentru a ajunge la hrană. Supunînd pisica aceleiași

acțiuni de mai multe ori, a văzut că aceasta repetă comportamentele care au dus la succes și în încercări succesiv scapă din ce în ce mai repede și mai ușor. În urma acestui experiment, Thorndike a propus o "lege", conform căreia comportamentele urmate de o întărire pozitivă (recompensa) se vor repeta, iar cele urmate de o întărire negativă ori fără întărire nu vor fi învățate și se "pierd".

În 1906 psihologul rus Ivan Pavlov, câștigase cu doi ani în urmă premiul Nobel, formulează unul dintre principiile celei mai importante ale învățării. Acesta investigase procesele digestive la câini măsurând cantitatea de salivă secretată în momentul în care acestora li se puneau o bucată de hrană în gură. După măsurători repetate acesta a descoperit că animalele salivau chiar la anticiparea primirii mâncării. Mai mult, dacă primirea hranei ar fi fost asociată cu un clopoțel, atunci secreția salivei s-ar fi declanșat doar la simplul auz al acestui clopoțel. Acesta este o formă de bază a ceea ce în psihologie se numește condiționare clasică (sau pavloviană) în care organismul asociază un stimul cu un altul. Ca urmare a acestei asocieri, acesta va reacționa la al doilea stimul, cel asociat, într-un mod similar cu reacția față de primul stimul. Cercetările ulterioare au arătat că acest proces poate fi baza formării unor preferințe sau a structurării unor temeri, chiar fobii.

Deși Thorndike și Pavlov sunt cei care au pus "în scenă" behaviorismul, abia în 1913 viziunea psihologiei behavioriste s-a clarificat. În acest an, John Broadus Watson a publicat lucrarea "Psychology as the Behaviorist Views It." Scopul acesteia nu era altceva decât o completă redefinire a psihologiei ca "ramură pur experimentală și obiectivă a științei naturale". Scopul teoretic al acestei științe este predicția și controlul comportamentului. Noua strategie propusă presupunea variația stimulului din mediu, observarea reacției organismului la această schimbare.

2) Comportamentul colectiv și influențarea acestuia

Gustave le Bon este cel care pune bazele teoriei despre comportamentul colectiv prin apariția în 1895 a lucrării "Psihologia multimedierilor". Teoria sa despre comportamentul social se poate explica cel mai bine printr-un enunț de tip cauzal stimul - contagiune. Pentru a înțelege mai bine trebuie să pornim de la definiția dată de autor multimedierilor: "Multimea reprezintă o reuniune de indivizi oarecare, indiferent de naționalitate, profesie sau sex, oricare ar fi întâmplările care îi adună la un loc". Încă de la această definiție se poate intui cu ușurință concepția sa despre comportamentul multimedierilor pentru că o astfel de reuniune cât se poate de eterogenă nu va fi foarte greu de stăpânit și dirijat.

Într-o astfel de comunitate, spune autorul, personalitatea conștientă dispare formându-se un "suflet colectiv" ce prezintă trăsături distincte. Membrii unei astfel de comunități se supun Legii unității mentale a multimedierilor: toți indivizii din grup au tendința de a-și ignora propriile sisteme de valori și încep să se ghideze exclusiv după normele grupului respectiv.

Comportamentul copiilor este influențat de către :

a) Familia : este mediul în care copilul stabilește primele legături emotionale cu mediul și cei din jur și învață să comunice .

Rolul familiei în formarea comportamentului este vizibil mai ales după ce familia îi oferă un anumit statut social și o apartenență etnică și religioasă .

b) Grupul de prieteni (peer – group) : desemnează persoanele cu același statut , egale sau apropiate .E important în adolescență și în tinerețe , când se formează eul propriu . Pe măsură ce crește , copilul se distanțează de familie și se apropie de grupul de prieteni . Acesta are un rol de socializare pasivă într-o perioadă în care se manifestă nonconformismul care vizează acte de independență .

c) Școala : e o instituție care socializează nu numai prin curriculumul școlar , ci și prin aspecte ascunse . Promovează nu numai valori și atitudini , ci și modul cum tinerii își însușesc informațiile , dar trăsăturile cum ar fi : cinstea , disciplina , punctualitatea etc.

d) Mass-Media : e constituită din mai multe forme de comunicare , care stabilesc un contact impersonal cu receptorul . Comunicarea se realizează prin presa scrisă , audio-vizuală și internet .

Efectele socializatoare depend de continutul mesajului . Efectele mass mediei asupra formarii personalitatii tinerilor pot fi diferite in functie de influentele pe care familia le are in educarea lor . Acolo unde educatia familiei sufera carente , efectele mass-mediei pot fi uneori devastatoare .

Mass-media influenteaza negative numai acolo unde educatia e neglijata de scoala si familie . Cand acest lucru se petrece , tinerii socializeaza in grupuri delicvente si din punct de vedere psihologic se petrec urmatoarele procese :

Dezinhibitia : apare atunci cand copiii li se par normale toate lucrurile negative care apar in mass-media ;

Afectarea proceselor cognitive ;

Desensibilizarea emotionala (nu are sentimente de mila) .

Alte mijloace de influentare a comportamentului :

- Gradinitile
- Grupurile religioase
- Serviciul militar
- Inchisori
- Manastiri etc .

3)Anomalii ale comortamentului si varsta

Relatia dintre varsta si inclinatiile catre comiterea de acte anti sociale pare a fi dupa multi autori indiscutabil . Astfel , dupa Adolph Quefelet , „varsta constituie , fara posibilitate de contrazicere , cauza care actioneaza cu cea mai mare energie pentru dezvoltarea sau pentru atenuarea inclinatiei la crima ...” (Psihologia si psihopatologia comportamentului , pagina 208, Dr. Tiberiu Vlad , Dr. Cristian Vlad , Editura Militara , 1978) . El preciza ca aceasta inclinatie pare sa se dezvolte in functie de intensitatea fortei fizice si a pasiunilor din om , atingand un maximum spre varsta de 25 de ani , epoca in care dezvoltarea fizica este aproape terminate . Dezvoltarea intelectuala si morala , care se realizeaza mai incet , atenuaza treptat inclinatia la crima , care diminueaza cu timpul si mai mult prin slabirea fortei fizice si a pasiunilor .

Rezultatele unor investigatii confirma observatia ca varsta este un factor foarte important pentru dezvoltarea sau estomparea tendintelor la delicate , atat ca frecventa , cat si ca gravitate . Dupa multi specialisti , obiectivitatea bolilor psihice care survin la varste fragede este greu de apreciat , frontierele dintre sanatate si boala fiind inca insuficient trasate ; de cele mai multe ori se vorbeste de „stari” si de tulburari de comportament .

Pe plan international s-a descoperit ca : „anomaliile si delicventa juvenila nu mai sunt de domeniul special al criminologiei , ci constituie o problema generala privind dezvoltarea sociala in timpul perioadelor de tensiune “ (Psihologia si psihopatologia comportamentului ,Dr.tiberiu Vlad,Dr. Cristian Vlad , pagina 209 , Editura Militara ,1978) .

Vorbind despre „adevarata delicventa “ , R. Mucchielli precizeaza ca „ , comportamentul delicvent nu este decat un comportament , el traduce , exprima , semnifica structura mentala organizata , concreta , un univers al mentalitatilor nocive . Intreaga armata de de paraziti sociali sau de delicventi virtuali , nu sunt nici nevrotici , nici psihotici , nici debili impulsive , nici eliptici care ignora , nici inadaptabili prin defecte de actualizare . Ei sunt sociopati care au un eu normal si puternic , dar care au crescut intr-un anumit mod “ .(Psihologia si patologia comportamentului , pagina 240 , Dr . Tiberiu Vlad , Dr. Cristian Vlad , Editura Militara , 1978) .

Copilul antisocial , dupa cum remarca Edmundo Butelo , poate fi produsul unei familii insuficiente din punc de vedere psihologic , moral , economic ,educativ sau sociologic . La tendintele ereditare se adauga cele castigate prin influenta mediului , ale carui forte formative dinamice sunt directe sau indirecte .

Limitele cadrului social in care traiesc copiii sunt destul de neclar delimitate . Modelarea copilului depinde foarte mult de atitudinile parentale . C. Oancea da urmatoarele exemple de categorii de copii:

1. Categoria copiilor greu educabili . Acesti copii hiperexcitabili , instabili si cu reactii exagerate , determina adesea atitudini parentale de rejectie , care ar impune o limitare extrema a libertatii de actiune a copilului . Asa s-ar constitui „comportamentul patologic agresiv “ si „ reactia agresiva nesocializata prelungita “.

2. Categoria copiilor adoptati. Tulburarile de comportament la acesti copii au o frecventa dubla fata de copiii neadoptati .Frecventa crescuta ar rezulta din nepotrivirea dintre experientele parintiilor si comportamentul copiilor .

3. Categoria tinerilor minori cu tulburari de comportament in crize . Atitudinea parentala de impunere brusca si violenta a unui regim de viata extrem de restrictiv cu certuri si conflicte foarte dure , poate genera de asemenea reactii agresive nesocializate .

4) Comportamentul in familie

De-a lungul existentei umane , familia s-a dovedit a fi una dintre cele mai vechi forme de comunitate umana , cea care asigura perpetuarea speciei , evolutia si continuitatea vietii sociale . In sens sociologic , familia este formata din doua personae unite prin casatorie . Caracteristicile specifice ale familiei provin din numeroase functii ale acesteia : fiziologice , psihologice , morale , educationale , economice , emotionale .

Comportamentul in familie este generat de mecanisme psihice care functioneaza similar cu cele ce dau nastere comportamentului interuman cu deosebire ca raspunsurile contin o doza de ascutime diferita . Bunatatea este mai accentuata , intoleranta , inselaciunea mai putin agresive , deoarece relatiile dintre membrii familiei isi fac prezenta si mecanismele psihice ale interesului familial , care prin energie dezvoltata tempereaza sau ridica forta de actiune a celorlalte mecanisme .

Comportament si gandire

Psihologia (din limba greacă: ψυχή *psyché* = suflet, λόγος *logos* = știință) este știința care studiază comportamentul uman, inclusiv funcțiunile psihice și procesele mentale ca inteligența, memoria, percepția, precum și experiențele interioare și subiective cum sunt sentimentele, speranțele și motivarea, procese fie conștiente, fie inconștiente.

"Acesti doi termeni constituie o eticheta pentru a desemna tot ceea ce poate un individ sa faca (...). Ele sunt moduri de adaptare si desfasurare provocate de situatia ambientala în care ne aflam, totdeauna selectate si conduse de sistemele psihofizice care alcatuiesc personalitatea noastra."

În "Dictionar de Psihologie", editura Babel 1997, coordonat de Ursula Schiopu comportamentul si gândirea "...se refera la disponibilitatile generale si caracteristice pe care le exprima o persoana (fata de altele) si care contureaza identitatea ei specifica."

Psihanaliza a fost dezvoltata de Sigmund Freud (1856 - 1939), ca o modalitate de a explora continutul si mecanismele vietii mentale umane. Pregatirea sa l-a facut sa aprecieze importanta factorilor biologici (natura) si a experientei sociale (educatia) pentru dezvoltarea si mentinerea personalitatii umane.

Freud credea ca exista necesitati umane universale care ajuta la ghidarea si modelarea comportamentului uman. Unul este eros "instinctul vetii", nevoia oamenilor de a stabili legaturi între ei si altul este thanatos "instinctul mortii", baza înclinatiei agresive

6) Genetica comportamentală

Genetica s-a născut în zorii acestui secol și în numai câteva decenii a devenit una dintre cele mai fascinante realități ale lumii noastre. În mai puțin de trei decenii a revoluționat zone întinse ale științei, de la agricultură la medicină, și tinde să dea noi dimensiuni științelor umaniste, etice, sociologiei și filozofiei. Descifrarea oricărui proces biologic, începând de la originea vieții și evoluția biologică, ajungând la caracteristicile morfologice, fiziologice și biochimice ale organismelor și terminând cu gândirea și comportamentul uman, nu poate fi realizată decât admitând în sistemul de elemente definitorii componenta ereditară.

În cursul acestei scurte perioade, genetica s-a ramificat în discipline independente, fiecare dintre ele centrate în jurul unei teme majore, a unui univers comun, ereditatea, toate interconectate. Conținutul geneticii s-a transformat el însuși și odată cu el cunoașterea lumii înconjurătoare. Ea acoperă acum regiuni care până ieri aparțineau imposibilului.

Mai mult decât atât, genetica intră în cotidian. Performanțele ei atât de încercate de ecouri morale și sociale, fac obiectul unor dezbateri contradictorii și pasionante: care vor fi consecințele clonării, ale predeterminării sexului, ale nenumăratelor substanțe chimice aruncate nediscriminatoriu în circulația industrială?

Genetica, vorbind de realizările ei, a încetat să mai fie apanajul unui grup de inițiați. Comunitatea a înțeles că ea aparține tuturor. A-i cuprinde înțelesul, înseamnă a înțelege drumurile lumii contemporane, a unor drumuri presărate de speranțe și de temeri.

Genetica comportamentală, disciplina tânără, ramură a geneticii care studiază relația dintre ereditate și comportament (coeficient de inteligență, tulburări psihice, tulburări de integrare socială). Cercetează serii de gemeni monozigoti și dizigoti crescuți în condiții de mediu similare sau deosebite, frecvența tulburărilor psihice în populații exogame și endogame, concentrația familială a tulburărilor psihice și a înapoierii mentale, relația dintre anomaliile cromozomiale și inteligență sau comportament. Toate cercetările au demonstrat că dezvoltarea psihică implică, în mod normal participarea eredității și a mediului. Numeroase forme de înapoieră mentală sunt condiționate genetic. În condiții experimentale la animale, prin încrucișări selective și prin compararea liniilor consangvine și a descendenților rezultați din încrucișarea acestor linii, se studiază rolul eredității în geneza agresivității, a preferinței pentru alcool, a comportamentului sexual.

Genetica comportamentului a devenit în ultima vreme obiectul unui interes mai larg decât acela strict al specialiștilor.

Cauza acestei curiozități, aparent spontană, nu trebuie căutată însă în arbitrar și conjunctură. Nu este vorba de o modă trecătoare. Interesul este generat de însuși obiectul de studiu al geneticii comportamentale, devenirea psihică a omului și nu este, deci, alimentat de o "curiozitate" oarecare. Nu de azi, ci din totdeauna omul a căutat să afle care sunt sursele capacităților sale psihice și în ce fel se edifica.

Bibliografie

- Revista Cădran Politic , rubrica Sănătate , nr. 27 , Mariana Erghelegiu ;
Gustave Le Bon , Psihologia mulțimilor , Filipești , Editura Ante XX Pres , 1996 ;
Ursula Schiopu , Dicționar de psihologie , Editura Babel , 1997 ;
Tiberiu Vlad și Cristian Vlad , Psihologia și Psihopatologia comportamentului , Editura Militară , 1978 ;
Vasile Pavelcu , Cunoașterea de sine și cunoașterea personalității , Editura didactică și pedagogică , București , 1982 ;
Nicolae Radu , Dirijarea comportamentului uman , Editura Albatros , București , 1981 ;

Parerea personala :

In opinia noastra , orice comportament si orice gândire sunt caracteristice persoanei si sunt unice pentru aceasta. Termeni comportament si gândire constituie o eticheta pentru a desemna tot ceea ce poate un individ sa faca. Ele sunt moduri de adaptare si desfasurare provocate de situatia ambientala în care ne aflam, totdeauna selectate si conduse de sistemele psihofizice care alcatuiesc personalitatea noastra.